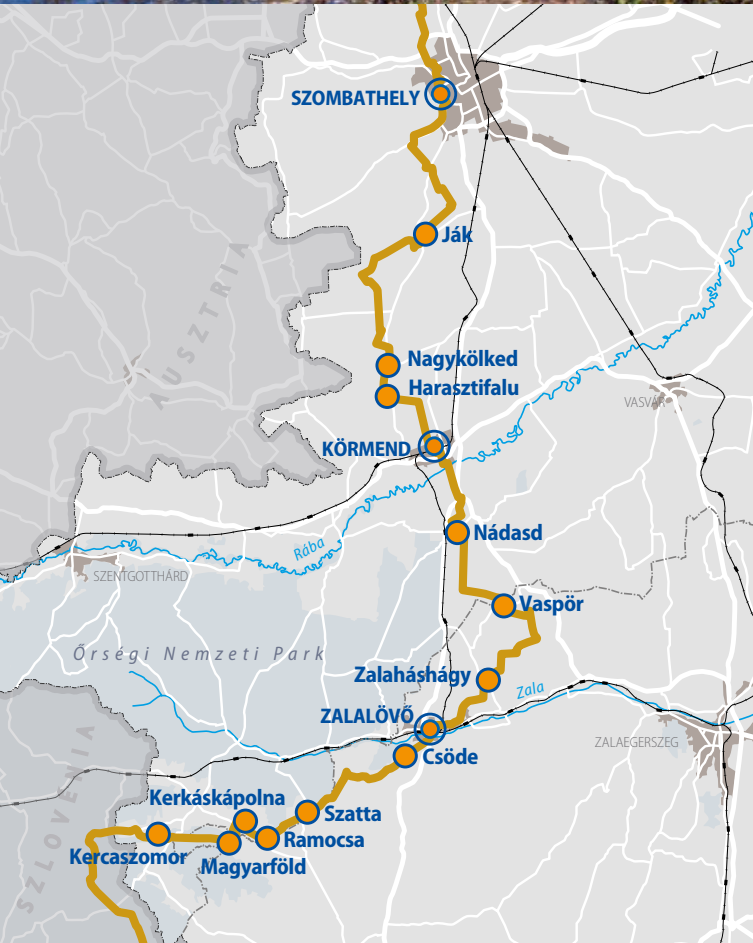

A VIA SANCTI MARTINI

útvonala Szombathelytől
Kercaszomorig

5. KÖRMEND

Az egykori városfalakon kívül, a mostani Zrínyi u. 4. számú ház környékén állt Körmen közepkori, Szent Márton tiszteletére szentelt temploma és temetője. A templomot 1434-35-ben, illetve 1513-ban említik írott források. A templom elpusztult, de emlékéét 1930-ig a Szent Márton utcánév is őrizte.

Szent Márton püspök. A tíz falu központjában álló erődített kör-templom Nádass plébániaegyháza és a Nádasdy familia nemzetségi temploma volt. A XII. században hosszahajóval bővítették nyugati irányban. A rotundás templomot 1888-ban bontották le. Alapjainak feltárása és rekonstrukciója 2003-ban történt. Szent Márton püspök ezer éve Nádass védőszentje.

6. NÁDASS

Szent Márton gyermekként szülei-vel együtt utazott Savariából az itáliai Ticiniumba (Pávia) a Nádasson ma is látható Borostyánkő úton. E római út a nádassból kiemelkedő dombon lévő római épülettől nem messze vezetett. A XI. században e helyen, a nádassdi templomdombon épült, óratornyal erődített rotunda patrónusa

7. VASPÖR

A Zala megyei település nevének első tagja (vas) a környéken előforduló vasérchez kapcsolódik. A második tag valószínűleg szemlényéből alakult ki. Vaspör környékén a talaj felső rétegeiben megtalálható gypvasat, vagy másik nevén földvasat a XI-XIII. században hasznosították.

8. PUSZTACSATÁR

Közigazgatásilag Vaspörhöz tartozik a Nyugat-Dunántúl egyik legrégebbi búcsújáráshelye: Pusztaacsatár. A Pusztaacsatár név az Árpád kori Csatár falura, illetve lakóinak foglalkozására (csatár = pajzské-szítő). Csatár a török időkben elnéptelenedett, de a Nagyboldogasszony tiszteletére szentelt kápolnáját a környékbeli hívek továbbra is rendszeresen felkeresték. Már az 1600-as években búcsújáráshelyként tartották számon. A helyhez csodás jelenések, a forrás vízéhez pedig csodás gyógyulások kapcsolódtak, ezért híre egyre terjedt. A romossá vált kis templomot 1736-ban felújították, átépítették. A barokk átalakítás

után is megőrződött az épület több korábbi építészeti és díszítő eleme.

9. ZALAHÁSHÁGY

A Szent Márton Út keresztül halad a községen. Érdemes kis kitérőt tenni, hogy megnézzük a falu XIII. században épült templomát. A kultúrtörténeti szempontból legfontosabb látnivaló a sárkányokat ábrázoló egykori kaputimpanon. (Jelenleg a templomhajójában elhelyezve)

10. ZALALÖVŐ

Zalalövő már a rómaiak idejében is lakott hely, közlekedési csomópont volt. A település 124-ben Hadrianus császártól városi rangot kapott, neve ekkor Municipium Aelium Salla. Erre vezetett az ún. Borostyánkő út, amely Savariát is érintette. Feltételezhetjük, hogy a IV. században Márton ezen az úton haladt Itália felé. Salla az V. században elnéptelenedett. Az ókori város helyén jött létre a magyar államalapítás után Lövő település. Az Árpád-korban lakói katonai feladatokat ellátó (nyíl)lövőök voltak, erre utal a település neve is.

11. CSÖDE

A falu két részből áll, Alsócsödeből és Felsőcsödeből. Alsócsöde régi szerez település a hozzá kapcsolódó Felsőcsöde csak a XVIII – XIX. században alakult ki. Alsócsödétől nyugatra, az erdőben, egy kisebb magaslaton található a középkori Szent Márton templom szerény maradványai. A templom és a hozzá tartozó kolostor 1366-ban a Salamon ispántól származó Salomvári családé volt. A XV. században a domb lábánál egy Szentmárton nevű falu települt. A mohácsi vész után néhány

évtizedig még plébánosai helyükön maradtak. A török időkben az épület elhagyottá vált és romba dőlt. Köveit 1657-ben az őriszentpéteri erődtemplom megerősítésére hordatták el. A hely beerdősült, csak a Barátosa helynév emlékeztet a kolostorra és egykori lakóira.

12. SZATTA

Szatta az Őrség legkisebb településeinek egyike. A falu a török időkben elnéptelenedett. A régi község („Pusztaszatta”) a jelenlegi településtől keletre, az erdőszél környékén állt. A település helyét a „Túlélés fája” (idős kislevelű hárs) és emlékoszlop jelzi. A Faluház kis helytörténeti kiállításnak ad helyet.

13. RAMOCSA

Az 1600-as években a török ezt a falut is elpusztította, akkor átmenetileg el is néptelenedett. A község lakói reformátusok és katolikusok vegyesen. Az 1993-ban állított új harangláb sisakján egymással szembe fordított kereszt látható a Kálmán-csillag és a kereszt. Lakóinak száma nem éri el az ötvenet.

14. KERKÁSKÁPOLNA

A település az őri szervezet fennállása idején (XI – XV. század) a Kerkáörök faluja volt. A mai Kerkáskápolnát XV. századi források Alkarika vagy Kápolnásfalunak neven említik. Az 1500-as években az Őrség egyik legnépesebb faluja volt, amely templommal is rendelkezett. (A „kápolna” elnevezés nem feltétlenül kis méretű épületre utal.) A falut és templomát 1612-ben a török felégette. Az elpusztított templom helyébe a viszatért lakók már csak kisebb fatemplomot emeltek, amely a XVIII. század első felében megsemmisült. Kerkáskápolna lakói az 1500-as évek közepe óta reformátusok. A falutól északra a XX. század elejéig szőlőhegy volt, saját rendtartással. Szent Márton tiszteletére a hegygyűléseket Márton napja környékén tartották. A „Szent Márton napi hegygyűlési jegyzőkönyvek” a falu történetének értékes dokumentumai.

színiül arra utal, hogy a település területe a XIII. században Vasdobra (ma Neuhaus am Klausenbach) várához tartozott. A falu nevét 1898-ban változtatták Magyarföldre. A Szent Márton Út keresztül vezet a községtől nyugatra lévő Berki-hegyen, ahol még néhány régi préházal is találkozhatunk.

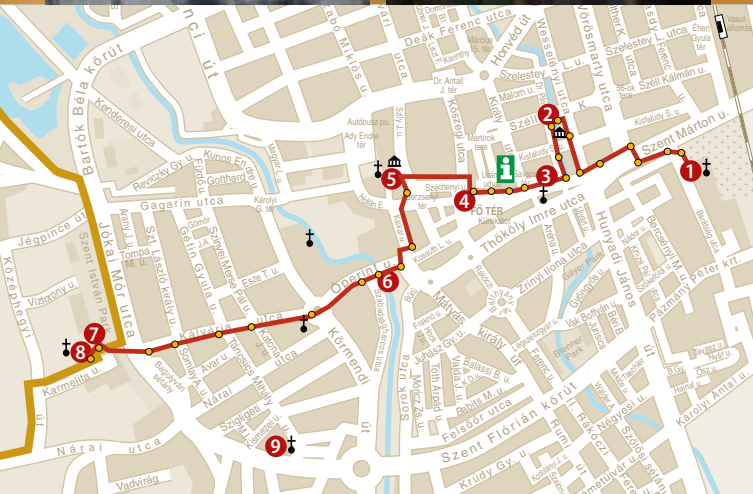
16. KERKÁSZOMOR

A Szent Márton Út elhalad a Szent Vencel templom maradványai mellett. A templomot már 1208-ban oklevél említi. Ez a hely az örök földjének (Őrség) határa volt. Az útvonal által érintett látnivalók a településen:
- Szomoróci sökfás temető. A sökfá (fejfa) az őrségi reformátusok által használt egyszerű sírjel.
- Református faharangláb. Boronafalu épület 1877-ből
- Fúrge csele tanósvény

15. MAGYARFÖLD

A községet 1432-ben Dobra, később Dobraföldi, Dobraföld, Dobrafölde néven említik. A név való-

A Szent Márton Európai Kulturális Útvonal Szombathelyt és a franciaországi Tours városát köti össze. A nagyjából 2500 kilométeres „főútvonal” első – mintegy 100 km hosszú – szakasza Szombathelytől a Kercaszomorig (a szlovén határig) vezet. Az első három kilométer a Szombathely Szent Márton emlékeit bemutató „történelmi sétaút”. A város belterületén (Szent Márton kútjától a Kálváriáig) lépőkövek mutatják az irányt. A gyalogos útvonal jelzése a városon kívül: sárga sáv. Az eligazodást több helyen útirányjelzők és kihelyezett térképes, információs táblák segítik.

- 1 A Szent Márton-templom
- 2 Savaria Múzeum, Múzeumpark
- 3 Savaria tér
- 4 Fő tér, városstorony helye
- 5 Székesegyház
- 6 Szent Quirinus emlékhely, Perint-híd
- 7 Az ókori színház helye
- 8 Kálvária
- 9 Szent Quirinus (Szent Kvirin) templom
- Szent Márton Történelmi Sétaút
- Szent Márton Európai Kulturális Útvonal gyalogos zárandok-útvonala
- Burkolati „lépőkő”
- i Tourinform

1. SZOMBATHELY SZENT MÁRTON-TEPLOM

A Szent Márton templom a Szombathelyt Tours-ral összekötő Szent Márton Európai Kulturális Útvonal kezdő állomása. A legenda szerint itt állt Márton szülőháza. Innen indult útnak Itálián át Gallia, vagyis mai Franciaország felé és a hagyomány szerint ide is tért vissza, hogy megkeresztelje édesanyját.

A Szent Márton-templom helyén már a rómaiak idején is keresztény kultuszhely állt. A templom északi oldalkápolnája a legenda szerint Szent Márton szülőháza fölé épült. A kápolna falán a következő felirat olvasható: HIC NATUS EST S. MARTINUS – itt született Szent Márton. A templomhoz csatlakozó egykori domonkos rendház a XVII. században épült. Az épület földszintjén kapott helyet a Szent

Márton Látogatóközpont. A templom előtti Szent Márton kutat már 1360-ban oklevél említi. A 1938-ban állított kútszobor (Szent Márton megkeresztelti édesanyját) Rumi Rajki István alkotása. Szent Márton temető Magyarországon legrégibb, közel kétezer éven át használt temetője. A rómaiak idejében itt volt a város ókeresztény közösségének sírkertje.

SAVARIA MÚZEUM

Savaria Múzeum kőtára a város történet azon időszakát idézi fel, amikor Márton is élt. A kiállított leletek között több az ókeresztény lakosság IV-V. századi jelenlétét bizonyítja. A Múzeumparkban kialakított pihenőhely domborműve a remeteséghez vonzó Mártont jeleníti meg.

SAVARIA TÉR

Koller László alkotása Márton legendájának egy viszonylag ritkán ábrázolt epizódját mutatja be. Márton püspök ruháját egy koldusnak adja. Az eseményt így idézi fel a Legenda Aurea: „Márton egy ünnep alkalmával a templom felé tartott, s egy meztelen koldus szegődött a nyomába. Márton megparancsolta az archidiákonusnak, hogy öltöztesse fel a nyomorultat, de az tétovázott. Erre Márton bement a sekrestyébe, odaadta neki saját tunikáját és kérte, hogy azonnal távozzék. Amikor az archidiákonus figyelmeztette, hogy el kell kezdenie a misét, azt felelte – saját magára gondolva –, hogy addig nem tud elindulni, míg a koldus nem kap ruhát.” A közelben volt az egykori városkapu. Ezen a városkapun át jutottak el a közép-

FŐ TÉR

A régi városstorony a Fő téren, a Szentháromság szobor közelében állt. Helyét mozaikként kirakott városcímer és felirat jelzi. A szombathelyi városstoronyról több leírás és ábrázolás is fennmaradt, így tudjuk, hogy sisakján az 1700-as években Szent Márton festett képe, majd a XIX. század elején bádóból készített alakja volt látható. A torony 1817-ben leégett, felújítását mintegy két évtizedig halogatták, végül 1837-ben lebontották. A mozaikot T. Takács Tibor készítette.

korban a szombathelyiek a Szent Márton-templomba és a mellette lévő – már a rómaiak idejétől folyamatosan használt – városi temetőbe. Hosszú időszakon keresztül, a Szent Márton-templom a város plébániatemploma is volt.

A régi városstorony a Fő téren, a Szentháromság szobor közelében állt. Helyét mozaikként kirakott városcímer és felirat jelzi. A szombathelyi városstoronyról több leírás és ábrázolás is fennmaradt, így tudjuk, hogy sisakján az 1700-as években Szent Márton festett képe, majd a XIX. század elején bádóból készített alakja volt látható. A torony 1817-ben leégett, felújítását mintegy két évtizedig halogatták, végül 1837-ben lebontották. A mozaikot T. Takács Tibor készítette.

SZÉKESEGYHÁZ

A Szombathelyi Püspökség megalapítása után Szily János, az első püspök az egyházmegyét Szent Márton és Szent Quirinus oltalmába ajánlotta. Quirinus és Márton ábrázolásai megtalálhatók a Szekegyházban és a Püspöki Palotában is. A székesegyház északi kápolnájában találjuk Szent Márton ereklyét, amelyet 1913-ban Tours érseke ajándékozott Szombathelynek. A Szent Márton-herma Tóth István szobrász alkotása. Ugyancsak a székesegyházban látható Anton Maulbertsch 1791-ben készített Szent Márton képe. A Püspöki Palota nagytermének mennyezetképét is Maulbertsch készítette, témája: Szent Quirinus-szal és Szent Mártonnal elérkezik a kereszténység Pannoniába. A Papi Szeminárium régi kápolnáját Stornó Ferenc

QUIRINUS EMLÉKHELY PERINT-HÍD

Az emléktábla Tornay Endre András szobrászművész alkotása, a hídkorláton lévő alkotás (bronz püspöki öv) Veres Gábor munkája. Ennek a helynek a közvetlen közelében már a rómaiak idejében is volt híd. A jelenlegi hídtól csupán néhány méternyire levő római hídfő pontos helyét régészeti adatok is bizonyítják. Ez Szent Quirinus mártíriumának színhelye, ma-lomkövel a nyakában itt vetették a Perintbe. A szent halálának helyszínén már az ókeresztény időkben kultuszhelyet alakítottak ki.

A RÓMAI SZÍNHÁZ HELYE

Koller László alkotása Szent Quirinus halálos ítéletét és Szent Márton megvesszőzését, elűzését mutatja be. A város nyugati szélén már a III. században állt színház. Ez a hely volt a császárkultusz egyik központja is. Itt állították a világi hatalom alkotta bíróság elé Quirinus sisciai püspököt, itt ítélték halálra. A kihallgatás lefolyását a Quirinus Passio részletesen ismerteti. Az épület romjai egészen a XIX. század második feléig fennmaradtak. Még az 1880-as években is folytattak itt „kőbányászatot”. A régi római római színház köveit építkezéseknél használták fel. A színházra emlékezett a dombvonulat félkör alakú bemélyedése. Régi római köveket fedezhetünk fel a közeli víztoronyhoz vezető mélyút oldalfalában is. A két bronzrelief egyike a köpenyét megosztó Mártont, a másik Szent Márton álmát ábrázolja.

KÁLVÁRIA

A város nyugati szélén lévő magaslaton az első kálvária valószínűleg még a XVIII. század elején épült. A barokk épületet 1901-ben átépítették, majd 1906-ban karmelita nővérek rendházával bővítették. Az épületegyüttes 1992-ben a Katolikus Továbbképző Intézzel (mai nevén: Martineum Felnőttképző Akadémia) bővült. A közeli, ma már nagyjából beépített terület volt évszázadokon át a város szőlőhegye. A Martineum udvarán kialakított témapark a római hagyományokat és a környéken előkerült római emlékeket mutatja be. 1908-ig remeteklak is állt a közelben. A régi remeteklak a VI. században élt savariai Szent Leonia-nusra emlékeztet, aki Galliában Autun és Vienne környékén kolostorokat alapított.

2. JÁK

A jáki bencés apátságot 1215 körül Jáki Nagy Márton alapította. A Szent Györgynek szentelt templomot 1256-ban szentelték fel. A templom bélétes kapuzata a magyarországi román stílusú építészeti mesterműve. A Ják nemzetség a XV. század közepén kihalt, az épület előbb Elderbach Berchtold, majd az Erdődy család tulajdonába került. A századok során többször megromlódott templomot 1896 és 1904 között a Műemlékek Országos Bizottsága állíttatta helyre. A négy karéjos, két szintes Szent Jakab kápolna egyidős a templommal. A templom közelében, az ún. Apáti házban helytörténeti kiállítást talá-lunk. A gyűjtemény a jáki templom építéstörténetének dokumentumait és a falu múltját mutatja be.

3. NAGYKÖLKED

A települést 1221-ben Kewlked néven említik. Az 1300-as évek elején már bizonyosan egyházas hely, amelynek Szent Miklós tiszteletére szentelt temploma volt. Középkori temploma elpusztult.

4. HARASZTIFALU

Harasztifalu eredetileg horvát nemzetiségű település volt, amelynek lakóit Erdődy Péter telepítette az 1500-as évek közepén. A település neve a horvát hrastovina (= tölgyes) kifejezésre vezethető vissza. A faluban élők közül ma már csak szintes Szent Jakab kápolna egyidős a templommal. A templom közelében, az ún. Apáti házban helytörténeti kiállítást talá-lunk. A gyűjtemény a jáki templom építéstörténetének dokumentumait és a falu múltját mutatja be.

